

“Jitahidi kujionyesha kuwa umekubaliwa na Mungu, mtenda kazi asiye na sababu ya kutahayari, ukitumia kwa halali neno la kweli.” 2 Timotheo 2:15

Kufanya Wanafunzi 1 - Kudumu Katika Neno Lake

SOMO LA 4 - AGANO LA KALE

“Kwa kuwa yote yaliyotangulia kuandikwa yaliandikwa ili kutufundisha sisi; ili kwa saburi na faraja ya maandiko tupate kuwa na tumaini.”

Warumi 15:4

Historia ya Agano la Kale inaanza katika kitabu cha Mwanzo na mwanzo wa mwanadamu na mwanzo wa Israeli. Mwanzo wa mwanadamu umeelezewa katika matukio manne ya kihistoria ... uumbaji, anguko, gharika, na mkanganyo wa lugha kwenye Mnara wa Babeli. Mwanzo wa Israeli unaonekana katika watu wanne mashujaa ... Abrahamu, Isaka, Yakobo [aliyepewa jina jipya Israeli], na Yusufu. Kaka wakubwa wa Yusufu walimuza utumwani Misri ambako aliinuliwa hadi kuwa wa pili katika uongozi. Yusufu aliungana tena na familia yake njaa ilipowasukuma kuhamia Misri. Makabila 12 ya Israeli [wazao wa wana 12 wa Yakobo] yalistawi sana huko Misri ... lakini yalifanywa watumwa kwa miaka 430 baada ya kifo cha Yusufu. Mungu alimwita Musa kuwakomboa Waisraeli kutoka utumwani. Aliwaongoza kuvuka Bahari ya Shamu ... kisha mpaka Mlima Sinai ambapo Mungu alitoa Sheria.

Waisraeli walihesabiwa. Walisafiri kaskazini kutoka Mlima Sinai hadi Kadesh-Barnea na wapelelezi 12 wakatumba katika nchi ya Kanaani. Watu waliwaamini wale wapelelezi kumi wasio na imani na hivyo hawakuingia katika nchi ya Kanaani. Mungu aliwahukumu wote waliokuwa na umri wa miaka 20 na zaidi kutangatanga na kufa nyikani isipokuwa wale wapelelezi wawili wazuri, Yoshua na Kalebu. Miaka 40 baadaye, upande wa mashariki wa Yordani kwenye nchi tambarare ya Moabu, Waisraeli walihesabiwa tena. Musa alitoa jumbe zake za mwisho [kueleza tena Sheria] ... akatazama nchi kutoka Mlima Nebo ... kisha akafa. Yoshua aliwaongoza Waisraeli kuingia Kanaani ili kuiteka, kuigawanya, na kukaa katika nchi hiyo. Katika enzi ya Waamuzi, Waisraeli walipitia mizunguko 17 ya kushindwa. Walitenda dhambi ... Mungu aliwahukumu kupitia watesi wa nje ... wakatubu ... Mungu alimtuma mwamuzi ili awakomoe kutokana na watesi wao ... amani na hali ya kusahau ikafuata ... kisha wakarudia mzunguko huo wa dhambi.

Kisha Waisraeli walitaka mfalme kwa sababu mataifa yote mengine yalikuwa na mfalme. Walikataa utawala wa Mungu [theokrasia] na wakachagua utawala wa mwanadamu [ufalme]. Ufalme mmoja ulitawaliwa na wafalme watatu ... Sauli, kisha Daudi, kisha Sulemani. Kwa sababu ya dhambi za Sulemani, Ufalme uligawanywa katika Ufalme wa Kaskazini na Kusini. Ufalme wa Kaskazini wa Israeli [makabila kumi] uliongozwa na wafalme wabaya 19 kabla ya kupelekwa utumwani Ashuru na kutawanywa. Ufalme wa Kusini wa Yuda [makabila ya Yuda, Benyamini, na Lawi], uliongozwa na malkia mmoja na wafalme 19 [wengine wazuri na wengine wabaya]. Walipelekwa utumwani kwa miaka 70 huko Babeli kupitia uhamisho mara tatu. Waisraeli walirudi Yerusalemu baada ya Babeli kutekwa na Uajemi. Zerubabeli aliongoza wimbi la kwanza la Waisraeli kurudi na akajenga upya hekalu. Ezra aliongoza wimbi la pili kurudi na akaleta uamsho wa kiroho. Nehemia aliongoza wimbi la tatu na akajenga upya kuta za Yerusalemu. Miaka mia nne ya ukimya wa Bibila unatenganisha historia ya Agano la Kale na kuzaliwa kwa Yesu.

1. MWANZO WA MWANADAMU – MATUKIO MANNE YA KIHISTORIA

[Mwanzo 1-11]

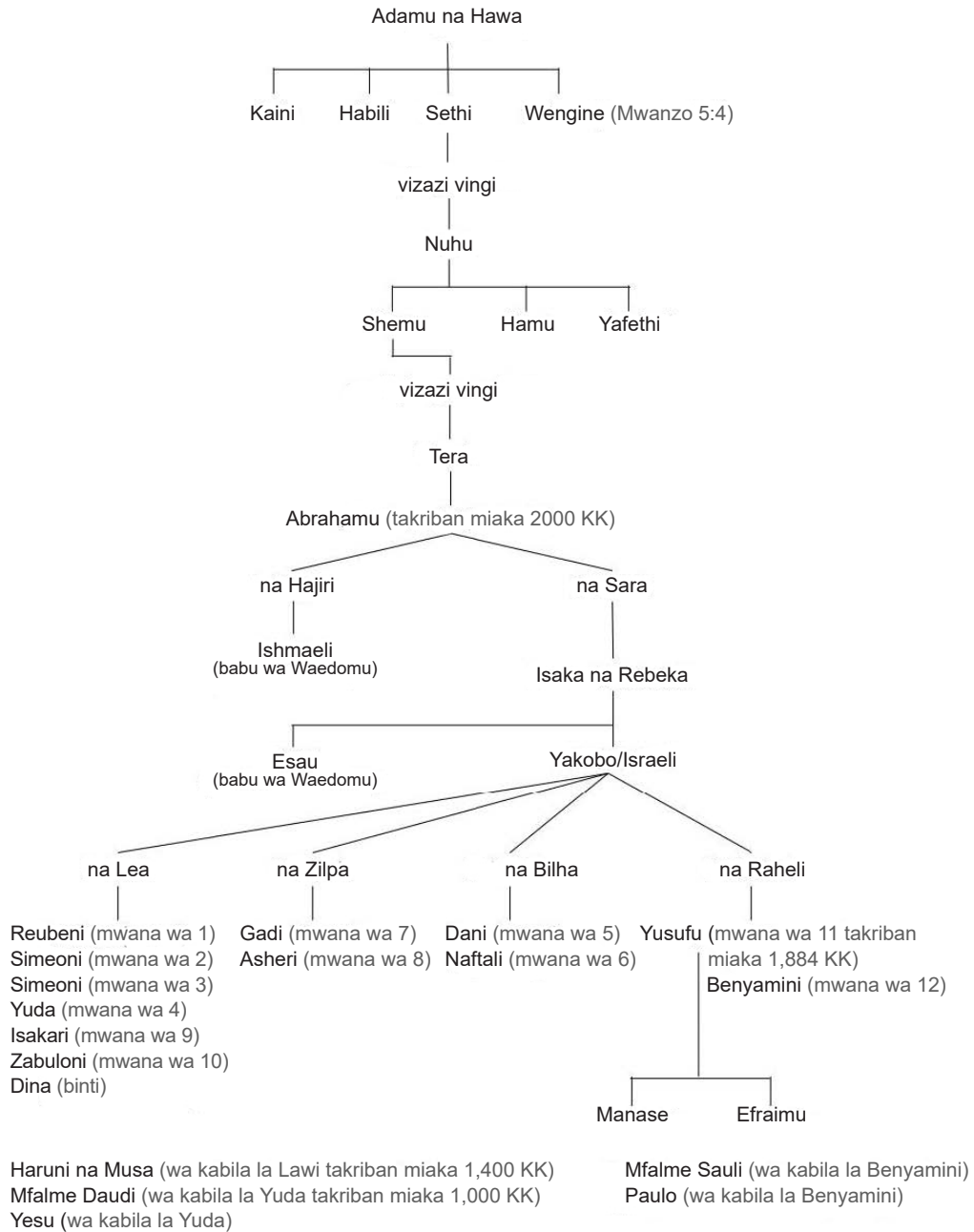
UUMBAJI ... MWANZO 1 - 2. Sura ya 1 inatoa muhtasari wa uumbaji wa mbingu, dunia, na mwanadamu. Mungu alisema, “; *natumfanye mtu kwa mfano wetu, kwa sura yetu,*” 1:26. Sura ya 2 inaeleza kuhusu uumbaji wa mwanadamu katika siku ya sita. Mungu alimuumba mwanaume kutokana na mavumbi ya ardhi na kumweka katika bustani ya Edeni. Kisha Mungu akaumba mwanamke kutokana na ubavu wa mwanamume ... alimuumba kuwa msaidizi wa mwanaume, “*Mungu akaona kila kitu alichokifanya, na tazama, ni chema sana,*” Mwanzo 1:31.

ANGUKO ... MWANZO 3 - 5. Sura ya 3 inaanza na nyoka akimjaribu Hawa kutilia shaka ukweli wa Neno la Mungu na kuasi amri yake. Alikula tunda lililokatazwa kisha akampa mume wake, ambaye naye alikula. Hiyo ilivunja ushirika wao mzuri na Mungu. Matokeo yalikuwa ni kwamba Mungu alilaani nyoka, mwanamke, mwanamume, na ardhi, Mwanzo 3:14-19. Kisha Mungu akawafukuza kutoka katika bustani ya Edeni. Sura ya 4 inaeleza kuhusu kuzaliwa kwa Kaini na Habili, Kaini alivyomuua Habili, na kuzaliwa kwa Sethi ili kuendeleza ukoo unaomcha Mungu. Sura ya 5 inaonyesha ukoo kuanzia Adamu hadi Nuhu na kuzaliwa kwa wanawe watatu Shemu, Hamu, na Yafethi.

GHARIKA ... MWANZO 6 - 9. Katika enzi ya Nuhu, wanadamu walikuwa waovu sana, na Mungu alihukumu ulimwengu kupitia gharika. Kwa maagizo ya Mungu, Nuhu alikuwa amejenga safina ili kujiokoa yeye mwenyewe, mke wake, wana wao watatu na wake zao watatu, na sampuli ya wanyama. Mwanzo sura ya 7 na 8 inaeleza kuhusu gharika lililodumu kwa mwaka mzima. Mungu aliahidi kwamba hatamwagamiza tena mwanadamu kwa gharika na akaweka upinde wa mvua angani kama ishara ya agano lake na Nuhu. Dhambi ya Hamu na laana ya Nuhu dhidi ya Kanaani mwana wa Hamu inakamilisha Sura ya 9.

MKANGANYO WA LUGHA ... MWANZO 10 - 11. Vizazi vilivyomfuata Nuhu vyote vilizungumza lugha moja. Lakini huko Babeli wanadamu waliamua kujijengea jiji, mnara, na jina ... ili kuzuia wasitawanyike duniani kote. Hiyo ilikuwa ni kutotii moja kwa moja amri ya Mungu aliposema, “*zaeni, mkaongezeke, mkaijaze nchi,*” Mwanzo 9:1. Kwa uasi walisema, “*Haya, na tujijengee mji, na mnara, na kilele chake kifike mbinguni, tujifanyie jina; ili tusipate kutawanyika usoni pa nchi yote,*” Mwanzo 11:4. Mungu aliwahukumu kwa kukanganya lugha yao ... akawatawanya juu ya uso wa dunia yote. Ukoo wa familia ya Shemu unaweza kufuatiliwa kutoka kwa wana wa Nuhu hadi kwa Abramam [Abrahamu] ... na zaidi ya hapo.

UKOO WA AGANO LA KALE

2. MWANZO WA ISRAELI - WATU WANNE MASHUJAA [Mwanzo 12 - 50]

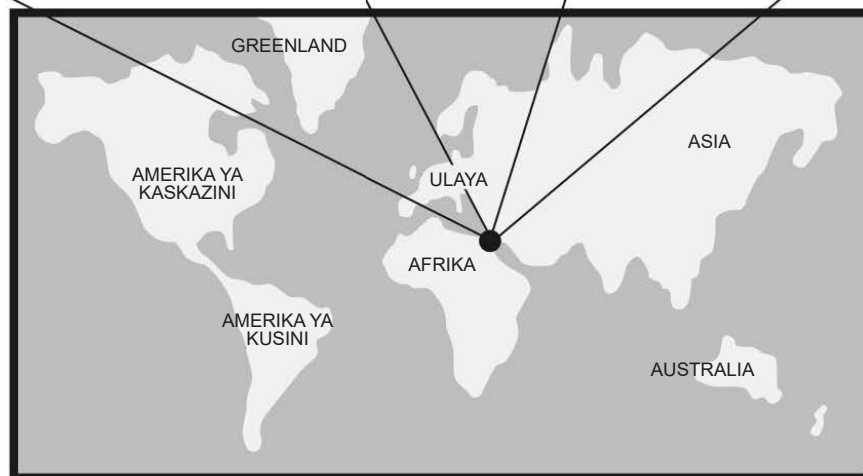
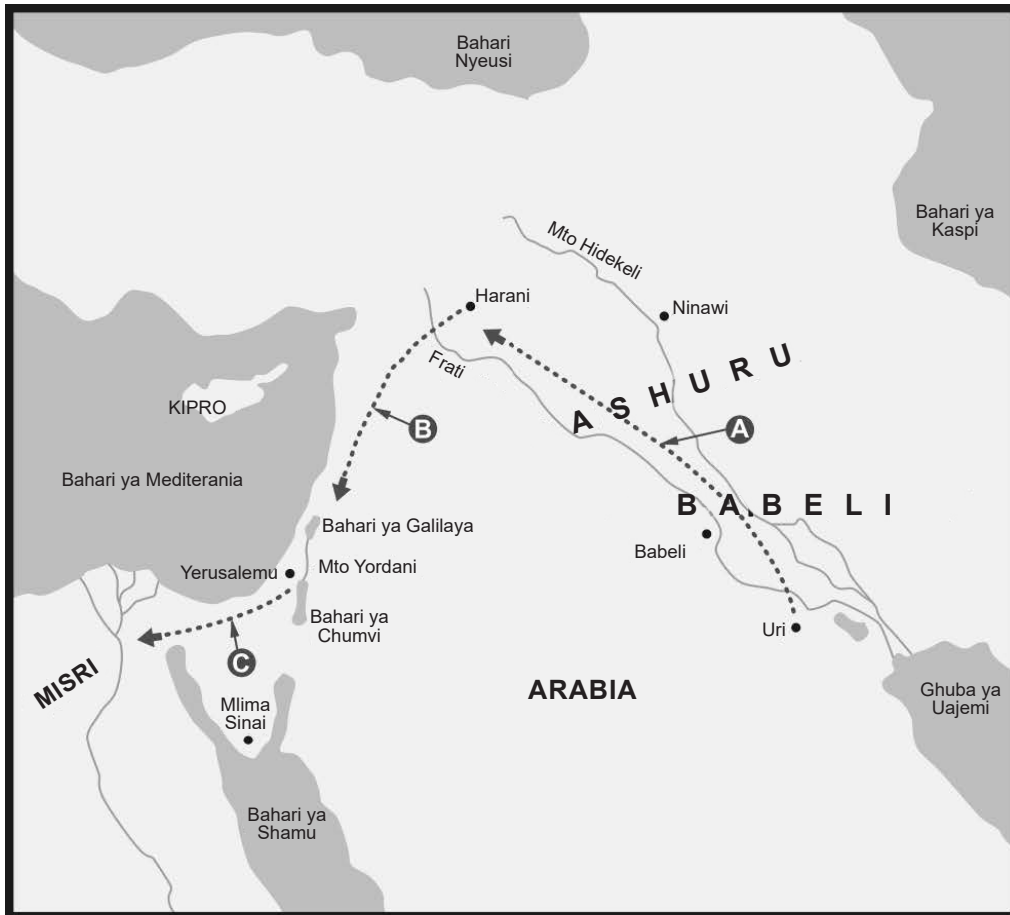
ABRAHAMU ... MWANZO 11:27 - 25:11. Mungu alimwita Abrahamu akiwa na umri wa miaka 75 ili awe baba wa mataifa mengi. Abrahamu alisafiri kutoka Uru ya Wakaldayo, pamoja na mkewe Sara na mpwa wake Lutu, hadi Harani ambako baba yake Tera alikufa [tazama A kwenye ramani, ukurasa wa 46]. Waliendelea kusafiri hadi Kanaani [tazama B kwenye ramani, ukurasa wa 46]. Mungu aliahidi kubariki dunia yote kupitia Abrahamu, Mwanzo 12:1-3 ... kumpa nchi ya Kanaani, Mwanzo 12:7, 13:14-15, 15:18 ... kumpa wazao wengi, Mwanzo 13:16, 15:5 ... na kumpa mrithi pamoja na Sara, 15:4. Akiwa anazeeka na kukosa kumwamini Mungu, Sara alimpa Abrahamu mwenye umri wa miaka 86, mjakazi wake Hajiri. Akazaa mwana, Ishmaeli, ambaye ni Baba wa mataifa ya Kiarabu. Hata hivyo, kama Mungu alivyoahidi, Sara alimzaa mrithi wao Isaka mnamo 2065 KK Abrahamu alipokuwa na umri wa miaka 100. Mungu alimjaribu Abrahamu kwa kumwagiza amtoe Isaka kama dhabihu, Mwanzo 22:1-19 ... na Mungu alitoa kondoo kama dhabihu mbadala [taswira ya Yesu kama mbadala wetu].

ISAKA ... MWANZO 21 - 27. Isaka alimuoa Rebeka na akapata mapacha mnamo mwaka 2005 KK ... Yakobo [ambaye ni baba wa Wayahudi] na Esau [ambaye ni baba wa Waedomu]. Esau alimpa Yakobo haki yake ya mzaliwa wa kwanza kwa kuibadilisha kwa chakula cha mchuzi wa dengi. Baadaye Rebeka alimsaidia Yakobo [aliyempenda zaidi] kumdanganya Isaka ili ampe Yakobo baraka ya mzaliwa wa kwanza ambayo Esau ndiye aliyestahili kupewa. Mungu alitimiza ahadi yake licha ya dhambi yao.

YAKOBO ... MWANZO 25 - 36. Yakobo aliwaoa Raheli na Lea ... binti za Labani, kaka ya Rebeka. Yakobo alizaa wana 12 na wake zake wawili pamoja na vijakazi wao wawili Bilha na Zilpa. Mungu akampa Yakobo jina jipya. Jina lake jipya lilikuwa Israeli, Mwanzo 35:10. Mungu alimwahidi Israeli kwamba agano lake na Abrahami na Isaka litatimizwa kupitia Yakobo, 35:11-12. Wana 12 wa Yakobo wanaitwa makabila 12 ya Israeli.

YUSUFU ... MWANZO 37 - 50. Yusufu aliota ndoto kwamba familia yake itamsujudia. Kwa sababu hiyo na kwa sababu alikuwa kipenzi cha Yakobo, kaka zake kumi wakubwa walimuza kwa msafara uliokuwa ukipita. Walimpeleka Misri na kumuza kama mtumwa kwa Potifa [tazama C kwenye ramani, ukurasa wa 46]. Yusufu akawa mkuu wa pili katika nyumba ya Potifa lakini akashtakiwa kwa kusingiziwa uwongo na mke wa Potifa na akawekwa gerezeni ... ambapo aliinuliwa na kuwa wa pili katika uongozi. Baada ya kufasiri kwa usahihi ndoto za mnyweshaji na mwokaji, alifasiri ndoto za Farao, akitabiri miaka saba ya shibe itakayofuatiwa na miaka saba ya njaa. Kisha Yusufu akainuliwa hadi kuwa wa pili katika uongozi katika Misri yote mnamo mwaka 1884 KK. Njaa ilipoenea hadi nchi ya Kanaani, familia yake ilikuja Misri kwa ajili ya chakula, na wakaungana naye tena. Yakobo [Israeli] na Yusufu wote walikufa Misri.

MWANZO WA ISRAELI

3. UTUMWANI MISRI HADI MPAKA WA KANAANI

[Kutoka, Mambo ya Walawi, Hesabu, na Kumbukumbu la Torati]

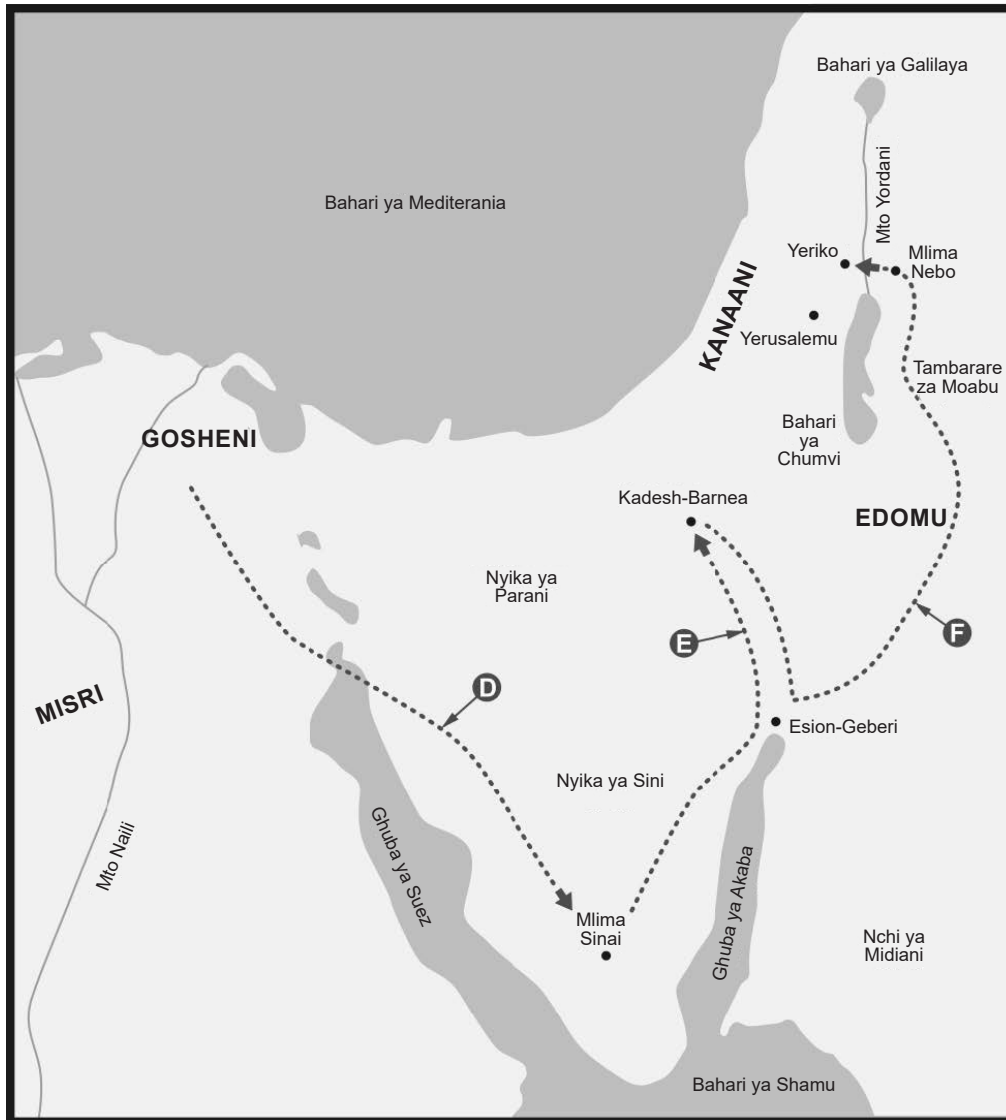
UTUMWANI NCHINI MISRI. Makabila 12 ya Israeli yalisitawi na kuongezeka nchini Misri. Walifanywa watumwa kwa miaka 430 baada ya kifo cha Yusufu.

MUSA NA KUTOKA. Musa alizaliwa na mwanamke Mlawi ... lakini alilelewa kama mwana wa binti ya Farao. *“Kwa imani Musa alipokuwa mtu mzima, akakataa kuitwa mwana wa binti Farao; akaona ni afadhali kupata mateso pamoja na watu wa Mungu kuliko kujifurahisha katika dhambi kwa kitambo; akihesabu ya kuwa kushutumiwa kwake Kristo ni utajiri mkuu kuliko hazina za Misri,”* Waebrania 11:24-26. Akiwa na umri wa miaka 40 Musa alimuua Mmisri kwa sababu alikuwa akimpiga Mwebrania kisha akatorokea Midiani ambako aliishi kwa miaka 40 iliyofuata akichunga kondoo. Mungu alimwita Musa kupitia kichaka kilichokuwa kikiwaka moto, Kutoka 3, kuwaongoza watu wake kutoka utumwani. Mungu alifanya kazi kupitia Musa na kaka yake Haruni kwa njia ya mapigo kumi ili kuwaweka uhuru Waisraeli mnamo mwaka 1445 KK. Pasaka ilianzishwa, Kutoka 12, ili kuwalinda Waebrania kutokana na pigo la mwisho. Musa aliwaongoza watu [watu zaidi ya 600000, Kutoka 12:37] kuvuka Bahari ya Shamu hadi kufika Mlima Sinai [tazama D kwenye ramani, ukurasa wa 48].

MLIMA SINAI. Mungu alianzisha Agano la Kale alipotoa sheria kupitia Musa kwenye Mlima Sinai, Kutoka 19 na Mambo ya Walawi. Sheria, iliyotolewa kwenye Mlima Sinai, ilijumuisha Amri Kumi, Kutoka 20.

KUHESABIWA, KUTANGATANGA, NA KIFO. Katika nyika ya Sinai watu walihesabiwa [sensa #1]. Kisha wakasafiri kuelekea kaskazini hadi Kadesh-Barnea. Walituma wapelelezi 12 kwenda Kanaani kutoka Kadesh-Barnea [tazama E kwenye ramani, ukurasa wa 48]. Watu waliwaamini wale wapelelezi kumi wasio na imani, wakanung'unika, wakalalamika, na wakatamani sana kurudi Misri. Walikataa kuingia katika nchi ya Kanaanani. Kwa hivyo Mungu aliwahukumu watu wote waliokuwa na umri wa miaka 20 na zaidi [isipokuwa wale wapelelezi wawili wazuri, Yoshua na Kaleb] kutangatanga na kufa nyikani, Hesabu 14:28-30. Baada ya miaka 40 ya kutangatanga [tazama F kwenye ramani, ukurasa wa 48], wanung'unikaji wasio na imani walikuwa wamekufa. Kisha kizazi kipya kililetwa kwenye nchi tambarare ya Moabu upande wa mashariki wa Mto Yordani. Walihesabiwa tena [sensa #2]. Musa alitoa jumbe zake za mwisho, Kumbukumbu la Torati. Alimteua Yoshua kuwa mrithi wake. Kisha Musa akakwea Mlima Nebo kutazama Nchi ya Ahadi. Musa alikufa na Mungu akamzika katika bonde katika nchi ya Moabu. Mungu hakumruhusu Musa kuingia katika nchi ya Ahadi kwa sababu hakumtii, Hesabu 20:8-12, Kumbukumbu la Torati 3:27.

UTUMWANI MISRI HADI MPAKA WA KANAANI

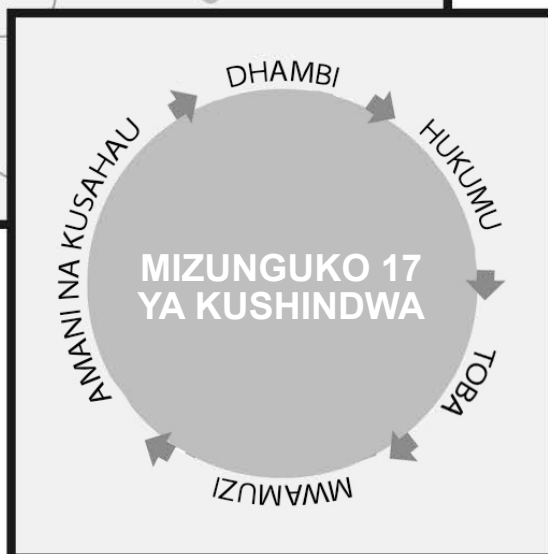
4. MAFANIKIO NA KUSHINDWA KANAANI [Yoshua, Waamuzi, na 1 Samweli 1-8]

YOSHUA NA MAFANIKIO KANAANI. Yoshua aliwaongoza Waisraeli kuingia Kanaani mnamo mwaka 1405 KK ili kuiteka, kuigawanya, na kukaa katika nchi hiyo. Yakobo [Israeli] alikuwa amewabariki wana wa Yusufu, Efraimu na Manase, kwa baraka iliyokuwa imetengewa wanawe mwenyewe, Mwanzo 48:8-22. Kwa hivyo makabila yao yote mawili yalipewa mgao wa nchi ... kama yale makabila mengine ya Israeli. Dani na Manase walipokea nchi yao katika vipande viwili. Walawi hawakupokea ardhi yoyote. Mungu ndiye aliyekuwa urithi wao, Yoshua 13:33. Hata hivyo, Walawi walipewa miji 48, Yoshua 21:41. Mungu alikuwa amewaagiza Waisraeli wasifanye maagano na watu wa nchi ya Kaanani ... wasiitumikie miungu yao bali wabomoe madhabahu yao ... na waangamize kabisa wenyeji wa nchi hiyo, Kutoka 23:32, 34:12 -16, na Kumbukumbu la Torati 7:1-5,16. Sababu za hukumu kali ya Mungu dhidi ya watu waovu wa Kanaani ziko katika Mambo ya Walawi 18. Yoshua na Waisraeli hawakutii amri hizi ... na wao na wazao wao walipata matokeo ya kuishi katika nchi hiyo pamoja na maadui wao na miungu yao ya uongo. Licha ya mapungufu yao, *"Israeli wakamtumikia BWANA siku zote za Yoshua,"* Yoshua 24:31.

WAAMUZI NA KUSHINDWA KATIKA NCHI YA KANAANI. Mizunguko kumi na saba ya kushindwa kwa Waisraeli kwa zaidi ya miaka 330 imeandikwa katika Waamuzi [mizunguko 13] na 1 Samweli [mizunguko 4]. Mzunguko wa matukio hayo yote ya kushindwa uko katika Waamuzi 2:11-19. Watu walifanya maovu na kumkasirisha Mungu. Akawatia mikononi mwa watesi ... kwa sababu ya kilio chao aliwatumia mwokozi [Mwamuzi] ili awakomboe ... kisha katika kipindi cha amani kilichofuata, walisahau na wakarudi kwenye njia zao ovu ... na mzunguko huo ulianza tena. Mizunguko saba ya kushindwa imeelezewa kwa kina ikiwa ni pamoja na ile ya waamuzi Gideoni na Samsoni. Waamuzi kumi na watatu wanapatikana katika kitabu cha Waamuzi na wanne wanapatikana katika 1 Samweli. Ruthu, nyanya mkuu wa Daudi, alikuwa kielelezo cha mwanamke mcha Mungu katika enzi ya Waamuzi.

BAADA YA WAAMUZI. Baada ya mizunguko 17 ya kushindwa katika enzi ya Waamuzi, Waisraeli walitaka mfalme [ufalme] kama mataifa yote mengine, 1 Samweli 8:5-20 ... na walikataa utawala wa Mungu [theokrasia]. Kwa sababu ya ombi lao, Samweli, mmoja wa waamuzi wa mwisho, alimteua mfalme wa kwanza ... Sauli, 1 Samweli 8-10.

NCHI ZA MAKABILA 12 NA MZUNGUKO WA KUSHINDWA KWA WAAMUZI

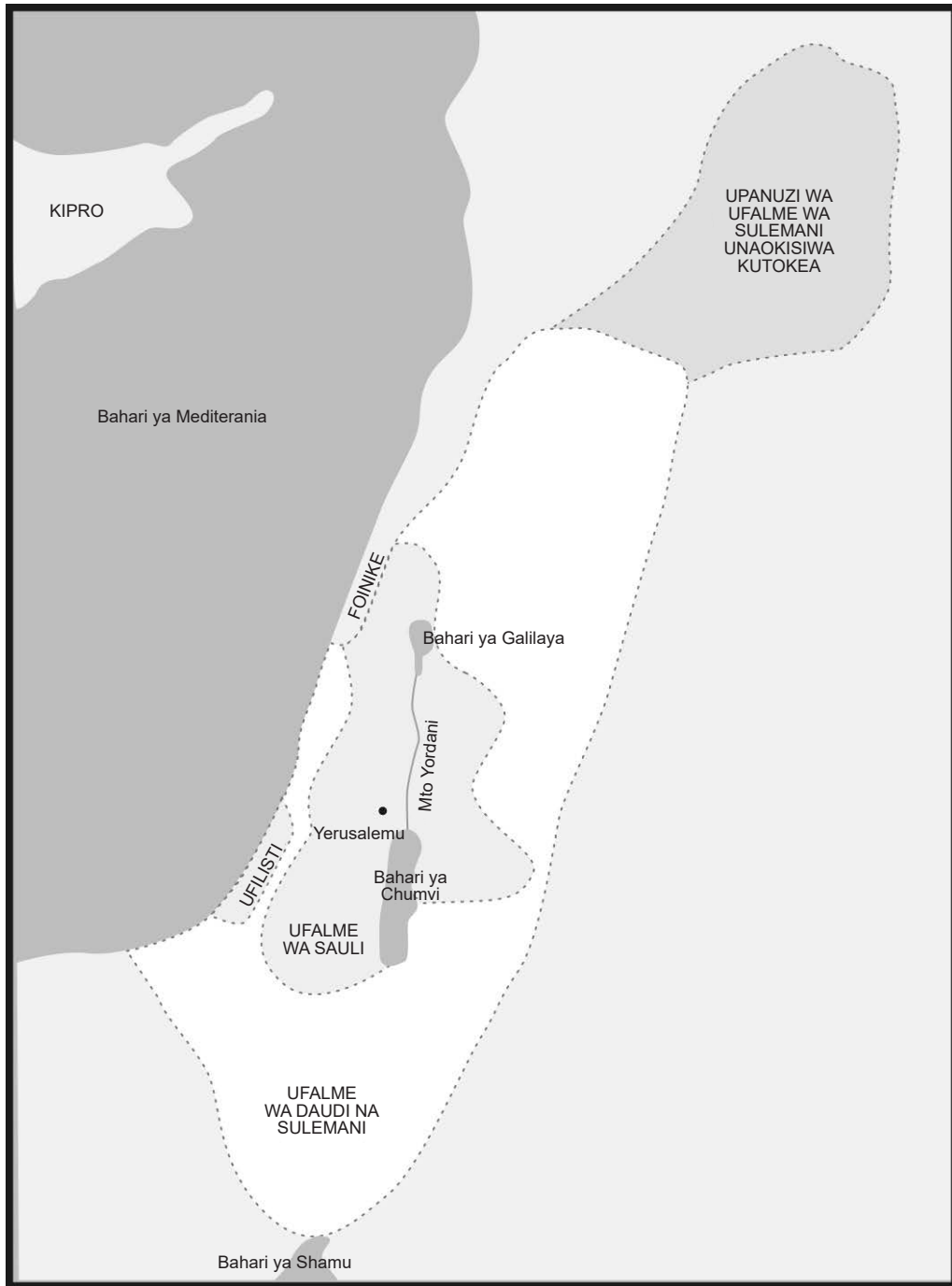
5. UFALME MMOJA NA WAFALME 3 [1 Samweli 9-31, 2 Samweli, na 1 Wafalme 1-11]

SAULI. Waisraeli walitaka mfalme, 1 Samweli 8. Walimkataa Mungu kwa kusisitiza kuwa walitaka mfalme, 1 Samweli 8:7. Sauli, wa kabila la Benyamini, alichaguliwa kuwa mfalme, 1 Samweli 9 - 12. Sauli, mfalme wa kwanza wa Israeli, alianza kutawala akiwa na umri wa miaka 40. Alitawala miaka 32. Mfalme Sauli alikuwa mtu asiye thabiti, mwenye pupa, mtenda dhambi, na hakumtii Mungu kikamilifu. Kwa hivyo, Mungu alimkataa kama mfalme, 1 Samweli 13:8-14 na 15:9-11, 26. Sauli alijaribu kuwasiliana na roho ya marehemu Samweli, 1 Samweli 28:7 ... akafa kwa sababu alifanya hivyo; 1 Mambo ya Nyakati 10:13-14.

DAUDI. Samweli alimchagua Daudi kumrithi Sauli, akimpita Yonathani mwana wa Sauli. Daudi alikuwa mwanamuziki stadi, shujaa hodari, mpiganaji, mwenye busara katika usemi, na mwenye sura nzuri, 1 Samweli 16:18. Baada ya miaka mingi ya vita dhidi ya Sauli, akawa mfalme mnamo mwaka 1011 KK na akafanikiwa ... akapanua sana ufalme katika kipindi chake cha utawala cha miaka 40. Daudi alifanya uzinzi na Bathsheba ... na, alipogundua kwamba alikuwa na mimba, alipanga kumuua mumewe Uria katika vita. Walifunga ndoa ... lakini mtoto wao wa kwanza alikufa. Sulemani, mwana wao wa pili, alikuwa mrithi wa kiti cha enzi. Ushuhuda wa Biblia kwamba Daudi alikuwa mtu anayeupendeza moyo wa Mungu, 1 Samweli 13:14 na Matendo 13:22, unaeleza tabia yake kabla ya kuwa mfalme. Ushuhuda huo haukutolewa kuelezea tabia ya Daudi baada ya dhambi yake na Bathsheba. Kwa kweli, Mfalme Daudi aliteseka sana baada ya uzinzi huo, 2 Samweli 12:10-14.

SULEMANI. Alikuwa mfalme wa tatu wa Israeli mnamo mwaka 971 KK na alikuwa na hekima aliyopewa na Mungu, 1 Wafalme 3:7-12. Sulemani alinena mithali 3000 na alikuwa na nyimbo 1005, 1 Wafalme 4:32. Alikuwa mkuu kuliko wafalme wote wa dunia kwa utajiri na hekima. Kwa kujibu ombi la Daudi, na kwa maagizo ya Daudi, Sulemani alijenga Hekalu. Hata hivyo, Mungu alikuwa amewaagiza wafalme wasijizidishie farasi, wake, fedha na dhahabu, Kumbukumbu la Torati 17:16-17 ... lakini Sulemani alifanya mambo hayo yote. Mungu aliwaagiza Waisraeli wasifunge ndoa na wageni wala wasiabudu miungu yao. Sulemani alifanya mambo hayo, 1 Wafalme 11:1-11. Mungu alimkasirikia Sulemani kwa sababu ya dhambi zake. Mungu alihukumu ufalme mmoja wa Israeli ugawanyike baada ya kifo cha Sulemani ... baada ya kifo cha Sulemani sababu ya ahadi ya Mungu kwa Daudi, 1 Wafalme 11:9-13. Sulemani alitawala Israeli kwa miaka 40.

UFALME MMOJA WA ISRAELI

6. UFALME ULIOGAWANYIKA, WALIOHAMISHWA, NA MATUKIO MATATU YA KURUDI

[1 Wafalme 12 - 22, 2 Wafalme, Ezra, na Nehemia]

FALME MBILI, UTAWANYIKO, NA UHAMISHO WA MIAKA 70

Utawala wa Sulemani uliisha na Ufalme mmoja wa Israeli ukagawanyika katika Falme mbili mnamo mwaka 931 KK ... Ufalme wa kaskazini na Ufalme wa kusini. Falme hizo mbili ziliongozwa na watawala tofauti.

Ufalme wa Kaskazini wa Israeli ulikuwa na makabila kumi yakiwemo makabila ya wana wa Yusufu Manase na Efraimu yaliyohesabiwa kama makabila mawili tofauti. Israeli ilitawaliwa na wafalme 19 wabaya. Hatimaye Wayahudi wa Israeli waliohamishwa hadi Ashuru mnamo 722 KK na kutawanywa. Manabii **Eliya** na **Elisha** walihudumu wakati huo.

Ufalme wa Kusini wa Yuda ulijumuisha makabila ya Yuda, Benyamini, na Lawi. Yuda iliongozwa na watawala wazuri na wabaya. Kulikuwa na wafalme 19 na malkia mmoja [Athalia]. Yuda ilitakwa ... na Wayahudi wa Yuda walipelekwa uhamishoni Babeli kupitia matukio matatu ya uhamisho. Danieli alikuwa miongoni mwa wale waliohamishwa katika uhamisho wa kwanza mnamo mwaka 606 KK. Ezekieli alikuwa miongoni mwa wale waliohamishwa katika uhamisho wa pili mnamo mwaka 597 KK, na Wayahudi wengine waliohamishwa mnamo mwaka 586 KK wakati Yerusalemu na hekalu vilipoharibiwa. Babeli ilitakwa na Uajemi mnamo mwaka 539 KK. Baada ya Yuda kuwa uhamishoni kwa miaka 70 kutoka mwaka 606 KK hadi mwaka 536 KK, waliweza kuanza kurudi Yerusalemu. Muda kutoka uhamisho wao wa kwanza hadi kurudi kwao kwa mara ya kwanza unaitwa **Uhamisho wa Miaka 70**. Kitabu cha Esta kina kumbukumbu ya kisa cha mwanamke mcha Mungu miongoni mwa wale waliohamishwa katika nchi ya Uajemi. Wazao wa makabila ya Yuda [Mariamu, Yosefu, na Yesu], Benyamini [Mtume Paulo], na Lawi [Barnaba] wanatambulishwa hivyo katika Agano Jipya.

MATUKIO MATATU YA KURUDI KWA UFALME WA KUSINI. Wayahudi wa Ufalme wa Yuda walipelekwa uhamishoni kupitia matukio matatu ya uhamisho. Baada ya kuishi uhamishoni kwa miaka 70, walirudi katika mawimbi matatu.

Zerubabeli aliongoza wimbi la kwanza, zaidi ya watu 40,000, kurudi Yerusalemu mnamo mwaka 536 KK ili kujenga upya hekalu ambalo lilikamilika mnamo 516 KK.

Ezra aliongoza wimbi la pili kurudi mnamo mwaka 458 KK. Aliwaletea watu uamsho wa kiroho.

Nehemia aliongoza wimbi la tatu kurudi mnamo 445 KK. Alijenga upya kuta za Yerusalemu.

MIAKA MIA NNE YA UKIMYA. Miaka mia nne ya ukimya wa Biblia unatenganisha tamatisho la historia ya Agano la Kale na kuzaliwa kwa Kristo. Hakuna vitabu katika mkusanyiko rasmi wa Maandiko viliandikwa katika miaka hiyo 400. Wakati huo, Aleksanda Mkuu na Wagiriki walitawala sehemu hiyo ya ulimwengu. Kisha Ufalme wa Kirumi ukawa na mamlaka kabla na wakati wa kuzaliwa kwa Kristo na maisha yake.

Vitabu 39 vya Agano la Kale Vilipangwa hivi 5 - 9 - 3 5 5 - 9 - 3

5 - Vitabu Vitano vya Historia ... vilivyoandikwa na Musa

Mwanzo ... mwanzo wa mwanadamu na mwanzo wa Israeli.
Kutoka ... kutoka utumwani Misri ... na Sheria katika Mlima Sinai.
Mambo ya Walawi ... Walawi na Sheria.
Hesabu ... sensa, kutangatanga, kifo, na sensa nyingine.
Kumbukumbu la Torati ... jumbe za mwisho za Musa ... na kifo cha Musa.

9 - Vitabu Tisa vya Historia ... katika nchi ya Kanaani kabla ya uhamisho

Yoshua ... mafanikio katika kuteka, kugawanya, na kukaa Kanaani.
Waamuzi ... mizunguko 17 ya kushindwa.
Ruthu ... mwanamke mcha Mungu katika enzi ya Waamuzi.
1 Samweli ... Waamuzi wa mwisho na Mfalme Sauli wa kwanza.
2 Samweli ... Mafanikio na kushindwa kwa Mfalme Daudi.
1 Wafalme ... Mfalme Sulemani na mgawanyiko wa Ufalme.
2 Wafalme ... Falme za Israeli na Yuda.
1 Mambo ya Nyakati ... inafanana na 2 Samweli.
2 Mambo ya Nyakati ... inafanana na 1 na 2 Wafalme.

3 - Vitabu Vitatu vya Historia ... wakati na baada ya Uhamisho wa Miaka 70

Ezra ... Zerubabeli alijenga upya hekalu ... Ezra aliwajenga upya watu.
Nehemia ... Nehemia alijenga upya kuta za Yerusalemu.
Esta ... Mwanamke Myahudi mcha Mungu miongoni mwa waliohamishwa nchini Uajemi.

5 - Vitabu Vitano vya Ushairi

Ayubu ... Simulizi la awali la ukuu wa Mungu katika mateso ya mwanadamu.
Zaburi ... kitabu cha nyimbo cha Israeli.
Mithali ... hekima ya Mungu.
Mhubiri ... ubatili wa maisha ya mwanadamu bila Mungu.
Wimbo Ulio Bora ... uzuri wa ndoa.

5 - Manabii Wakuu Watano ... kabla na wakati wa Uhamisho wa Miaka 70

Isaya ... alitabiri hukumu na faraja ... Kitabu cha kimasihini.
Yeremia ... Nabii anayelia anawaonya Yuda na mataifa.
Maombolezo ... Yeremia anaomboleza kwa sababu ya kuharibiwa kwa Yerusalemu.
Ezekieli ... anawakumbusha Wayahudi dhambi zilizowafanya wapelekwe uhamishoni.
Danieli ... unabii wa mtu mcha Mungu aliyehamishwa mahali paovu.

9 - Manabii Tisa Wadogo ... kabla ya Uhamisho wa Miaka 70

Hosea ... upendo wa Mungu kwa Israeli.
Yoeli ... hukumu ya Mungu katika Siku ya Bwana.
Amosi ... hukumu dhidi ya Israeli.
Obadia ... hukumu ya Mungu dhidi ya taifa la Edomu.
Yona ... Mji wa Mataifa wa Ninawi unapewa nafasi ya pili.
Mika ... utabiri wa hukumu na Ufalme unaokuja.
Nahumu ... kuharibiwa kwa Ninawi miaka 150 baada ya Yona.
Habakuki ... Subira ya Mungu na adhabu dhidi ya Yuda.
Sefania ... hukumu na baraka.

3 - Manabii Watatu Wadogo ... baada ya Uhamisho wa Miaka 70

Hagai ... Wayahudi wanahimizwa kujenga upya Hekalu.
Zekaria ... wito wa kutubu ... utabiri kuhusu Masihi anayekuja.
Malaki ... mtazamo wa kutojali unakosolewa ... utabiri kuhusu Yohana Mbatizaji na Yesu.

UPANGAJI WA VITABU 39 VYA AGANO LA KALE

17 VITABU VYA HISTORIA

5 Uumbaji hadi Kanaani

Mwanzo
Kutoka
Mambo ya Walawi
Hesabu
Kumbukumbu la Torati

9 Nchini Kanaani...

kabla ya Uhamisho
wa Miaka 70

Yoshua
Waamuzi
Ruthu
1 Samweli
2 Samweli
1 Wafalme
2 Wafalme
1 Mambo ya Nyakati
2 Mambo ya Nyakati

3 Nchini Kanaani...

baada ya Uhamisho
wa Miaka 70

Ezra
Nehemia
Esta ... akiwa Uajemi

5 VITABU VYA MAISHAIRI

5 Vitabu 5 vya Ushairi

Ayubu
Zaburi
Methali
Mhubiri
Wimbo Ulio Bora

17 VITABU VYA UNABII

5 Manabii Wakuu...

kabla na wakati wa Uhamisho
wa Miaka 70

Isaya
Yeremia
Maombolezo
Ezekieli
Danieli

9 Manabii Wadogo...

kabla ya Uhamisho
wa Miaka 70

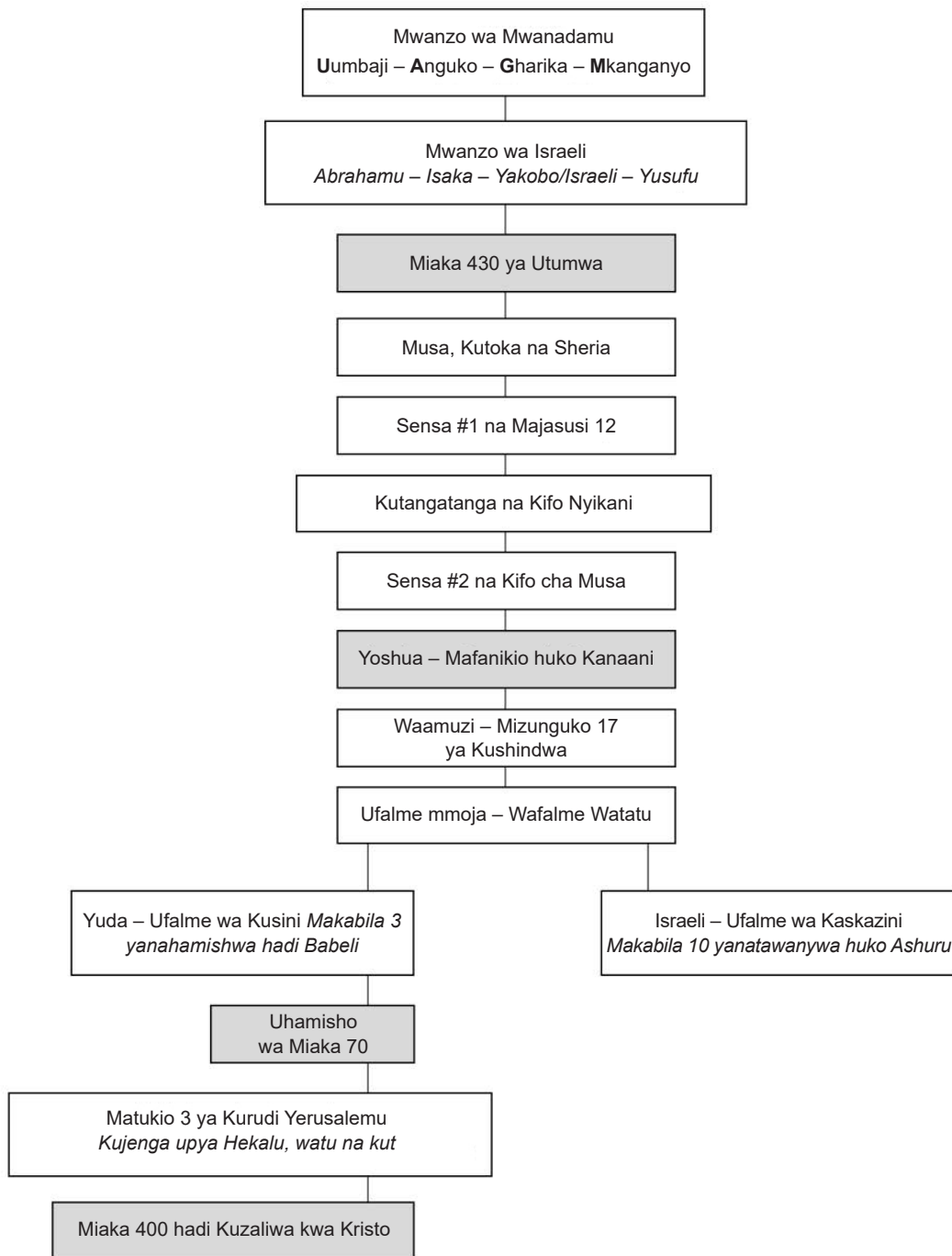
Hosea
Yoeli
Amosi
Obadia
Yona
Mika
Nahumu
Habakuki
Sefania

3 Manabii Wadogo...

baada ya Uhamisho
wa Miaka 70

Hagai
Zekaria
Malaki

CHATI YA MTIRIRIKO WA AGANO LA KALE

Acts One Eight [Matendo Moja Nane] huchapisha tafsiri hii ya Kiswahili ya kozi ya lugha ya Kiingereza ya *Disciplemaking 1 ... Abiding in His Word*. Unaweza kunakili kozi hii au sehemu yake yoyote bila malipo au kwa gharama ya usambazaji pekee, bila kubadilisha maudhui yake na ukiwa umeambatanisha taarifa hii ya chanzo. Kozi hii inapatikana bila malipo katika lugha ya Kiswahili kutoka katika www.Theolojia.org au katika lugha ya Kiingereza kutoka katika www.VirtualBibleAcademy.org. Kwenye tovuti hizi, unaweza kusoma mtandaoni, kufundishwa, kupakua, au kuchapisha nakala zako mwenyewe. Nukuu za Biblia ya Kiswahili zimetoka katika Biblia ya Swahili Union Version (SUV) ya 1997.

Kufanya Wanafunzi 1 - Maswali ya Marudi

Somo la 4 - Agano la Kale ... kurasa 42 - 57

Sehemu ya kujifunza ni kufanya marudio ... kuhifadhi maarifa mapya kwenye kumbukumbu yako ya muda mrefu. Chapisha mthani huu wa marudio au tumia karatasi tofauti kujibu maswali yafuatayo. Kisha rudia mthani huu, ukisoma maelezo ya kozi au bila kuyasoma, hadi uweze kujibu maswali yote kwa usahihi na kwa urahisi.

Mithani hii ya marudio pamoja na majibu sahihi yanapatikana kwenye www.Theolojia.org.

KWELI AU UWONGO ... weka alama kwa kila moja ya kauli hizi [1 - 14] ukitumia “K” (Kweli) au “U” (Uwongo)

1. Tukio la Mnara wa Babeli lilitokea kabla ya gharika lakini baada ya Anguko.
2. Yakobo alipewa jina jipya la Israeli.
3. Babu yake Yusufu alikuwa Isaka.
4. Yusufu alikuwa mtawala Edomu.
5. Mungu alitoa Sheria kupitia Musa kwenye Mlima Sinai.
6. Mambo ya Walawi inanakili tukio la kutoka katika nchi ya Misri.
7. Yoshua inanakili mizunguko ya kushindwa katika enzi ya Waamuzi.
8. Sensa moja tu ndio iliyochukuliwa kama inavyonakiliwa katika Hesabu.
9. Samweli, Daudi, na Sulemani walikuwa wafalme wa Ufalme mmoja wa Israeli.
10. Mungu aligawanya Ufalme kwa sababu ya dhambi za Sulemani.
11. Ufalme wa Kaskazini wa Israeli ulikuwa na wafalme 19 na malkia mmoja.
12. Ufalme wa Kusini ulitawanywa katika nchi ya Uajemi.
13. Ufalme wa Kusini ulijumuisha makabila ya Yuda, Benyamini, na Lawi.
14. Zerubabeli, Ezra, na Yereimia waliwaongoza watu kurudi Yerusalemu baada ya uhamisho wa miaka 70.

MAJIBU YA KUCHAGUA ... kwa swali la 15 hadi 24 ... jibu kila swali kwa herufi.

A. Isaka	D. Daudi	G. Nehemia	J. Yusufu	M. Musa
B. Ezra	E. Esta	H. Sulemani	K. Ruthu	N. Nuhu
C. Yoshua	F. Abrahamu	I. Sethi	L. Samsoni	O. Samweli

15. Ni mwanamke yupi aliyeishi katika enzi ya Waamuzi? _____
16. Ni nani aliyewaongoza Waisraeli kutoka Misri? _____
17. Ni nani aliyeteka, akagawanya, na akawawezesha Waisraeli kukaa Kanaani?

18. Ni nani aliyekuwa Mfalme wa pili wa Ufalme mmoja? _____
19. Ni nani aliyekuwa mwana wa Daudi? _____
20. Mbali na Adamu, babu ya Nuhu alikuwa nani? _____
21. Ni nani aliyejenga upya kuta za Yerusalemu? _____
22. Ni nani aliyekuwa nyanya mkuu wa Daudi? _____
23. Ni nani aliyekuwa mwana wa Abrahamu? _____
24. Ni nani aliyekuwa mwana wa kumi na moja wa Israeli? _____

MPANGILIO WA MATUKIO...WEKA MVIRINGO AU PIGIA MSTARI KWENYE JINA LA MTU ALIYETANGULIA

25. Musa	Nuhu	Yakobo
26. Lawi	Sethi	Hamu
27. Sauli	Sulemani	Samsoni
28. Raheli	Sara	Dina
29. Isaka	Manase	Ishmaeli
30. Ezra	Ezekieli	Zerubabeli
31. Ruthu	Esta	Sefania
32. Israeli	Baba yake Yusufu	Yakobo

33. Eleza jibu lako la swali tatanishi #32.

Kufanya Wanafunzi 1 - Majibu ya Maswali ya Marudio

Somo la 4 - Agano la Kale ... maswali ukurasa wa 58 - 59

Usitumie karatasi hizi za majibu kupata majibu yako. Tafadhali zitumie tu kukagua majibu yako. Rudi kwenye somo ili kupata taarifa za kurekebisha majibu yako. Rudia mtihani hadi uweze kujibu maswali yote kwa usahihi na kwa urahisi. Masomo yote, mitihani ya marudio, na kurasa za majibu zinapatikana kwenye www.Theolojia.org.

KWELI AU UWONGO ... weka alama kwenye kila moja ya kauli hizi [1 - 14] ukitumia "K" (Kweli) au "U" (Uwongo)

1. Tukio la Mnara wa Babeli lilitokea kabla ya gharika lakini baada ya Anguko. **U**
2. Yakobo alipewa jina jipya la Israeli. **K**
3. Babu ya Yusufu alikuwa Isaka. **K**
4. Yusufu alikuwa mtawala Edomu. **U**
5. Mungu alitoa Sheria kupitia Musa kwenye Mlima Sinai. **K**
6. Mambo ya Walawi inanakili tukio la kutoka katika nchi ya Misri. **U**
7. YOSHUA inanakili mizunguko ya kushindwa katika enzi ya Waamuzi. **U**
8. Sensa moja tu ndio iliyochukuliwa kama inavyonakiliwa katika Hesabu. **U**
9. Samweli, Daudi, na Sulemani walikuwa wafalme wa Ufalme mmoja wa Israeli. **U**
10. Mungu aligawanya Ufalme kwa sababu ya dhambi za Sulemani. **K**
11. Ufalme wa Kaskazini wa Israeli ulikuwa na wafalme 19 na malkia mmoja. **U**
12. Ufalme wa Kusini ulitawanywa katika nchi ya Uajemi. **U**
13. Ufalme wa Kusini ulijumuisha makabila ya Yuda, Benyamini, na Lawi. **K**
14. Zerubabeli, Ezra, na Yereimia waliwaongoza watu kurudi Yerusalemu baada ya uhamisho wa miaka 70. **U**

MAJIBU YA KUCHAGUA ... kwa maswali 15 hadi 24 ... jibu kila swali kwa herufi.

A. Isaka	I. Sethi	B. Ezra	J. Yusufu	C. Yoshua
K. Ruthu	D. Daudi	L. Samsoni	E. Esta	M. Musa
F. Abrahamu	N. Nuhu	G. Nehemia	O. Samweli	H. Sulemani

15. Ni mwanamke yupi aliishi katika enzi ya Waamuzi? K

16. Ni nani aliyewaongoza Waisraeli kutoka Misri? M

17. Ni nani aliyeteka, akagawanya, na akawawezesha Waisraeli kukaa Kanaani? C

18. Ni nani aliyekuwa Mfalme wa pili wa Ufalme mmoja? D

19. Ni nani aliyekuwa mwana wa Daudi? H

20. Mbali na Adamu, babu ya Nuhu alikuwa nani? I

21. Ni nani aliyejenga upya kuta za Yerusalemu? G

22. Ni nani aliyekuwa nyanya mkuu wa Daudi? K

23. Ni nani aliyekuwa mwana wa Abrahamu? A

24. Ni nani aliyekuwa mwana wa kumi na moja wa Israeli? J

MPANGILIO WA MATUKIO...WEKA MVIRINGO AU PIGIA MSTARI KWENYE JINA LA MTU ALIYETANGULIA

25.	Musa	<u>Nuhu</u>	Yakobo
26.	Lawi	<u>Sethi</u>	Hamu
27.	Sauli	Sulemani	<u>Samsoni</u>
28.	Raheli	<u>Sara</u>	Dina
29.	Isaka	Manase	<u>Ishmaeli</u>
30.	Ezra	<u>Ezekieli</u>	Zerubabeli
31.	<u>Ruthu</u>	Esta	Sefania
32.	<u>Israeli</u>	<u>Baba yake Yusufu</u>	<u>Yakobo</u>

33. Eleza jibu lako la swali tatanishi #32.

Hawa watatu wote ni mtu mmoja. Yakobo alikuwa baba ya Yusufu. Na Yakobo aliitwa Israeli.